

Panevėžio r.

Dembavos lopšelio-darželio „Smalsutis“
ikimokyklinio ugdymo programa

VAIKYSTĖ GAMTOS APSUPTYJE

2021 m.

PRITARTA

Panevėžio rajono savivaldybės administracijos
Švietimo, kultūros ir sporto skyriaus

2021-08-19 Jt. (25.1.7) - SD 8-80

PATVIRTINTA

Panevėžio r. Dembavos

lopšelio-darželio „Smalsutis“ direktoriaus

2021 m. rugpjūčio 24 d.

Įsakymas Nr. V-93

**PANEVĖŽIO R. DEMBAVOS LOPŠELIO-DARŽELIO „SMALSUTIS“ IKIMOKYKLINIO
UGDYMO PROGRAMA
„VAIKYSTĖ GAMTOS APSUPTYJE“**

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

Duomenys apie ugdymo įstaigą

Panevėžio r. Dembavos lopšelis-darželis „Smalsutis“, biudžetinė įstaiga.

Grupė – ikimokyklinio ugdymo mokykla.

Priklausomybė – savivaldybės mokykla.

Savininkė – Panevėžio rajono savivaldybė.

Adresas – Veteranų g. 19, Dembavos k., 38175 Panevėžio r.

Elektroninis paštas – dembavald@gmail.com

Interneto svetainės adresas – www.dembavald.lt

Duomenys apie ugdytinius

Lopšelyje-darželyje veikia keturios ikimokyklinio ugdymo ir viena priešmokyklinio ugdymo grupės. Ikimokyklinės grupės lanko mišraus amžiaus vaikai. Į grupes integruojami specialiujų ugdymosi poreikių turintys vaikai.

Panevėžio r. Dembavos lopšelis-darželis „Smalsutis“ vykdo švietimo ikimokyklinio ugdymo programą, skirtą vaikams nuo 2 iki (5) 6 metų, ir priešmokyklinio ugdymo bendrąją programą. Programa atnaujinta vadovaujantis Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymu (2011), Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija (1995), Valstybinės švietimo strategijos 2013–2022 metų nuostatais ir šių nuostatų įgyvendinimo programa, Valstybės pažangos strategija „Lietuva 2030“, Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtinta Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcija (2003), Geros mokyklos koncepcija, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. V-1308 „Dėl Geros mokyklos koncepcijos patvirtinimo“, Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa (2004), Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programos įgyvendinimo rekomendacijomis – ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas (2006), Ikimokyklinio ugdymo metodinėmis rekomendacijomis (2015), Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu (2014).

Visa ugdymo programa orientuota į vaiką ir jo poreikių tenkinimą: t. y. norą pažinti supantį pasaulį, suprasti gyvąją ir negyvąją gamtą, susipažinti su socialiniais reiškiniais, galimybę mylėti, būti mylimam, išklaustytam ir suprastam; patenkinti norą ugdytis, judėti ir žaisti, gyventi ir augti saugioje socialinėje aplinkoje, tiesiogiai stebėti žmones, įvairius gyvūnus, paukščius, augalus bei noras gebėti natūraliai bendrauti. Ugdymo programos turinys sudarytas taip, kad būtų galima jį lanksčiai taikyti atsižvelgiant į kiekvieno vaiko individualius poreikius.

Pedagogų ir kitų specialistų pasirengimas

Lopšelyje-darželyje dirba kompetentingi pedagogai, gebantys ugdyti šiuolaikinio vaiko kompetencijas, suteikti jam pagalbą, atsižvelgiant į individualius ar specialiuosius ugdymosi poreikius, galimybes, išvelgti daromą pažangą, įvertinti pasiekimus, priimti vaiką tokį, koks jis yra, gebantys kurti ikimokyklinio ugdymo turinį, ugdymą organizuoti kaip visuminį, integralų, nuosekliai plėtoti bendruosius vaiko gebėjimus – kritinį mąstymą skaitmeninį raštingumą, verslumą, kūrybiškumą, mokėjimą mokytis. Įgyvendinant Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją (ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I-983) pedagogai vieningai laikosi nuostatos, kad svarbiausia – užtikrinti aktyvų vaiko dalyvavimą įstaigos gyvenime ir suteikti galimybę dalyvauti, priimant sprendimus, liečiančius jo gyvenimą lopšelyje-darželyje. Vaikai turi galimybę reikšti savo nuomonę, teikti siūlymus ir rinktis veiklą pagal savo interesus bei poreikius. Lopšelio-darželio pedagogai dalijasi inovatyvia vaikų ugdymo patirtimi, skatina pedagogus ieškoti naujų metodų, padeda keisti pedagogų nuostatas, požiūrį į vaiką, nuolat tobulinasi dalyvaujant mokymuose, seminaruose.

Lopšelio-darželio pedagogai savo veikloje taiko projektų metodą. Projektinė veikla ne tik ugdo vaikus – ji padeda išskirti aktyviają, dalyvaujančią ir iniciatyviają vaiko asmenybės pusę. Tokia veikla puikiai tenkina vaiko saugumo, aktyvumo, žaidimo, bendravimo, pažinimo, judėjimo, saviraiškos ir pripažinimo poreikius. Pedagogai su vaikais dalyvauja eTwinning, Erasmus+ projektuose.

Neapsiribojame vaikų ugdymu tik įstaigos aplinkoje. Vykstame į kitų įstaigų siūlomas edukacines programas. Palaikome glaudžius ryšius su Panevėžio kolegijos socialinių mokslų fakultetu, viešąja įstaiga „Vaiko labui“, Panevėžio gamtos mokykla, Panevėžio rajono ikimokyklinėmis įstaigomis, įstaigomis, esančiomis Dembavos gyvenvietėje.

Lopšelio-darželio pedagoginio proceso savitumas

Pedagogų ir vaikų santykiai grindžiami pasitikėjimu ir pagarba. Stengiamasi išvelgti, kas vaikui svarbu, išklausti jį jo žodžius, paskatinti išsakyti savo nuomonę, išgirsti jį. Vaikai turi galimybę daryti įtaką darželio kasdieniui veiklai, t. y. jie gali spręsti su jų gyvenimu įstaigoje susijusius klausimus, teikti siūlymus, pageidavimus, į kuriuos atsižvelgiama. Prioritetas teikiamas pačių vaikų iniciatyvai. Vaikai ir suaugę kartu kuria bendro gyvenimo įstaigoje ir grupėje susitarimus, taisykles, kurios padeda ugdyti atsakomybę ir tarpusavio supratimą.

Ugdymo individualizavimas. Siekiame pažinti kiekvieną vaiką, individualų jo raidos tempą. Suvokę svarbiausius jo poreikius ir galimybes, numatome individualius ugdymo(si) būdus ir metodus. Skatiname vaiko savarankiškumą tose srityse, kur gebėjimai geriau susiformavę, ir teikiame didesnę pagalbą mažiau išlavėjusių gebėjimų ugdymui. Specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams teikiama korekcinė pagalba. Individualias vaikų ugdymosi problemas padeda spręsti Vaiko gerovės komisija. Dienos ritmas ir veikla lanksčiai derinami su vaiko poreikiais, interesais ir galimybėmis.

Vaikų kultūros pripažinimas. Laikomasi požiūrio, kad vaikiškumas yra vertybė, vaikams netaikomi suaugusiems būdingi elgesio standartai, kuriamos sąlygos vaikų saviraiškai ir vaikiškam elgesiui plėtotis.

Ugdymo aplinka. Kuriama taip, kad tenkintų kiekvieno vaiko poreikius, ugdytų jo gebėjimus, skatintų kaupti naują patirtį, išbandyti įvairias veiklos formas ir pažinimo būdus. Siekiama, kad aplinka skatintų vaiką aktyviai veikti, tyrinėti, pažinti, pasitikėti savo gebėjimais. Vaikas pats yra aktyvus aplinkos kūrėjas.

Glaudus bendradarbiavimas su šeima. Nuolat siekiame, kad vaiko tėvai (globėjai) dalyvautų ugdymo procese ir taptų aktyviais bendruomenės nariais. Bendradarbiavimą grindžiame pozityviomis nuostatomis: tarpusavio pasitikėjimu ir konfidencialumu, pagarba šeimos vaidmeniui, ugdant vaiką, išiklausymu jį vienas kito poreikius ir interesus. Nuolat tariamės dėl

individualių vaiko ugdymosi poreikių ir išgalių, kylančių problemų sprendimo būdų, veiksmingų ugdymo metodų taikymo.

Lankstus specialistų integravimasis į ugdymo procesą. Įstaigoje dirbantys logopedas, meninio ugdymo pedagogas ir judesio korekcijos specialistas siekia darbą organizuoti taip, kad nepažeistų pedagoginio proceso vientisumo. Vyksta glaudus bendradarbiavimas su grupių pedagogais ir vaikų tėvais.

II. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Ikimokyklinio ugdymo turinys sudarytas remiantis šiais principais:

integralumo – ugdymo turinys sudarytas parenkant ir siejant tarpusavy visas ugdymo sritis, atsižvelgiant į to amžiaus tarpsnio vaiko visuminį pasaulio suvokimą;

humaniškumo – vaikui padedama atrasti save, savo norus, polinkius, gebėjimus, išlikti savitam. Ugdymas grindžiamas vaikui asmeniškai reikšmingais, prasmingais faktais, paisoma jo domėjimosi sričių, interesų;

tęstinumo – ikimokyklinio ugdymo turinys suderintas su ankstyvojo amžiaus ir priešmokyklinio ugdymo turiniu, siekiant, kad vaikas darniai pereitų nuo ugdymo(si) ikimokyklinėje grupėje prie ugdymosi priešmokyklinėje grupėje, o vėliau mokykloje. Programoje atsižvelgta į vaiko įgytą patirties ir gebėjimų lygmenį bei jo ugdymo(si) perspektyvą;

individualumo – ugdymo turinys sudarytas taip, kad jį būtų galima lanksčiai taikyti, atsižvelgiant į kiekvieno vaiko individualius poreikius, interesus bei galimybes;

atsinaujinimo – ugdymo turinys nuolat peržiūrimas ir atnaujinamas, atsižvelgiant į vaikų savitumą, poreikius, gebėjimus, į besikeičiančios visuomenės iškeltas vertybes nuolat kintančioje aplinkoje.

III. TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Ikimokyklinio ugdymo programos tikslas

Atsižvelgiant į kiekvieno vaiko galias, patirtį, ugdymosi poreikius, išnaudojant esamą gamtinę aplinką, kurti sąlygas, padedančias vaikui tenkinti pagrindinius, kultūros, socialinius ir pažintinius poreikius.

Ikimokyklinio ugdymo programos uždaviniai:

- pritaikant ir įgyvendinant ugdymo(si) turinį, padėti atsiskleisti individualiems vaikų poreikiams ir gebėjimams;

- skatinti vaiko savarankiškumą, iniciatyvą, kūrybiškumą, atskleisti ir ugdyti įvairius gebėjimus, puoselėti individualybę;

- kurti saugią, funkcionalią, veikti skatinančią bei vaiko poreikius ir gebėjimus atitinkančią ugdymo(si) aplinką;

- ugdyti dorinį santykį su bendruomene ir pačiu savimi, kuriant sąlygas sąlyčiui su savo kaimo kultūros vertybėmis;

- tenkinti vaikų svarbiausius poreikius, saugant ir stiprinant vaiko fizinę ir psichikos sveikatą, palaikant ir žadinant vaiko judėjimo poreikį bei skatinant fizinį aktyvumą;

- skatinti gamtoje patirtus įspūdžius išreikšti meninėmis priemonėmis ir kitais būdais, žadinant jautrumą aplinkos estetikai ir meno reiškiniams.

IV. UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

Ugdymo turinys įgyvendinamas per visą vaiko buvimo įstaigoje laiką: jam valgant, ruošiantis ilsėtis, einant į lauką, bendraujant, dalyvaujant pedagogų organizuotoje ir pačių vaikų spontaniškoje veikloje. Ugdymo turinys orientuotas į visas ikimokyklinio amžiaus vaikų

ugdymosi pasiekimų sritis. Programos struktūra – „**Vaikas – aktyvus ugdymo proceso dalyvis**“. Ugdymo turinys – 18 sričių, apimančių vaikų veiksena, suskirstytą pagal vaikų amžių. Ikmokyklinio ugdymo turinyje pateikiami projektai, kuriais siekiama ugdyti kiekvieno vaiko ugdymosi pasiekimo srities vertybines nuostatas ir gebėjimus. Ugdymo turinio projektai savo esme yra holistiniai, nes ugdymo turinys siejamas su kasdieniu kontekstu, asmenine vaikų patirtimi. Ugdymo išeities tašku laikoma problema, kuri yra aktuali būtent tai vaikų grupei ir būtent tomis aplinkybėmis.

Sritis	Projekto pavadinimas	Vaikų amžius	Projekto svarba	Laukiamas rezultatas	Priedas	
Aplinkos pažinimas	Kaip auga augalai	2–3 m.	Vaikai susipažins su augalais, sužinos jų pavadinimus. Domėsis gamtine aplinka, formuosis jų tyrinėjimo įgūdžiai, pagarba gamtai, aplinkai.	Dalyvauja prižiūrint augalus. Nusako augalų požymius. Atpažįsta gamtoje ar paveikslėliuose dažniausiai sutinkamus medžius gėles, daržoves, grybus, pasako jų pavadinimus.	Pr. 1	
		4–6 m.		Įvardija daržoves, vaisius, uogas. Moka prižiūrėti augalus, daržoves, stebi jų augimą. Pažįsta ir įvardija gyvenamosios vietovės augalus.		
	Žmonių darbai mums padeda gyventi	2–3 m.	Vaikai sužinos, kad yra daug įvairių profesijų, įgis žinių apie žmonių profesijas bei kuo žmonių darbai mums padeda išgyventi.	Stebi ir atpažįsta artimiausią savo aplinką, orientuojasi joje.	Pr. 2	
		4–6 m.		Skiria ir pavadina suaugusiųjų profesijas, darbus ir buitį palengvinančią techniką (prietaisai, transportas, įrenginiai). Samprotauja apie tai, kad gamindami daiktus žmonės įdeda daug darbo, kokių savybių žmogui reikia darbe, kokios yra profesijos.		
	Aplinkos pažinimas	Keliaujame	2–3 m.	Vaikai domėsis socialine, kultūrine, gamtine aplinka, pažins ir tyrinės ją. Gilins žinias apie aplinką, jos pažinimo būdus,	Orientuojasi savo grupės, darželio, namų aplinkoje.	Pr. 3
			4–6 m.		Pasako savo šalies, sostinės pavadinimą.	

Sritis	Projekto pavadinimas	Vaių amžius	Projekto svarba	Laukiamas rezultatas	Priedas
			aiškinsis savo teises bei pareigas.		
	Laukiniai ir naminiai gyvūnai	2–3 m.	Vaikai gebės atpažinti ir pavadinti gyvūnus,	Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimoje aplinkoje esančių gyvūnų, domisi jais.	Pr. 4
		4–6 m.	esančius artimoje aplinkoje, samprotaus apie gyvūnų naudą žmonėms, ugdysis atsakomybę už gyvūnus. Domėsis laukiniais ir naminiais gyvūnais.	Atpažįsta ir įvardija ne tik naminius, bet ir kai kurias laukinius gyvūnus. Samprotauja apie naminių ir laukinių gyvūnų skirtumus. Samprotauja, kur gyvena ir kuo minta naminiai ir laukiniai gyvūnai.	
	Dangaus kūnai	2–3 m.	Vaikai atpažins atskirus gamtos reiškinius, juos įvardys, pavaizduos.	Skiria atskirus gamtos reiškinius.	Pr. 5
		4–6 m.	Ugdysis supratimą apie jų saugojimą ir puoselėjimą. Domėsis dangaus kūnais.	Pradeda suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius.	
	Šiukšlių „medžioklė“	2–3 m.	Vaikai bus skatinami tausoti ir mylėti gamtą, prisidėti prie	Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių daiktų, domisi jais.	Pr. 6
		4–6 m.	švarios ir gražios aplinkos išsaugojimo, gamtinių išteklių taupymo, miškų ir naudingų žaliavų tausojimo, ugdysis atliekų rūšiavimo įgūdžius.	Rodo pagarbą gyvėjai ir negyvėjai aplinkai ir besiformuojančią atsakomybę už jos išsaugojimą. Mokosi rūšiuoti atliekas.	
	Emocijų kūryje	2–3 m.	Gebės atpažinti pagrindines	Atpažįsta kito vaiko ar suaugusiojo džiaugsmo,	Pr. 1

Sritis	Projekto pavadinimas	Vaikų amžius	Projekto svarba	Laukiamas rezultatas	Priedas
Emocijų suvokimas ir raiška			emocijas, tinkamai jas valdyti, ugdysis empatiją.	liūdesio, pykčio išraiškas. Pradedama vartoti emocijų raiškos žodelius ir emocijų pavadinimus.	
		4–6 m.		Beveik neklysdamas iš veido mimikos, balso, kūno pozos nustato, kaip jaučiasi kitas. Pradedama kalbėtis apie tai, kas gali padėti pasijusti geriau, jei esi nusiminęs, piktas.	
Fizinis aktyvumas	Kamuolys ir aš	2–3 m.	Projekto metu bus ugdomi stambiosios motorikos įgūdžiai, tokie kaip lankstumas, vikrumas, ištvermė, greitumas, judesių koordinacija,	Savarankiškai atsistoja, stovi, atsitupia, pasilenkia, eina, pralenda per kliūtis, lipa laiptais aukštyn, spiria kamuolį išlaikydamas pusiausvyrą. Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius pirštais ir ranka.	Pr. 1
		4–6 m.	pusiausvyra.	Eina pristatydamas pėdą prie pėdos, eina siaura linija, šokinėja abiem kojomis, ant vienos kojos, spiria kamuolį iš įvairių padėčių, į taikinį, važiuoja dviračiu. Rankos ir pirštų judesius atlieka vikriau, greičiau, tiksliau, kruopščiau, tiksliau valdo pieštuką ir žirkles.	
	Rankų miklumas	2–3 m.	Projekto metu bus ugdomi smulkiosios motorikos įgūdžiai, tokie kaip pirštų, delno, riešo, koordinuoti akių ir rankos	Geriau derina akies ir rankos, abiejų rankų judesius, tiksliau konstruoja, veria. Tikslingai skirtingu ritmu eina ten, kur nori, vaikščiodamas apeina arba peržengia kliūtis.	Pr. 2
		4–6 m.	judesiai, gebėjimas naudotis piešimo, rašymo priemonėmis, kirpti žirkėmis.	Stovėdamas ir sėdėdamas atlieka įvairius judesius kojomis bei rankomis. Tiksliai atlieka sudėtingesnius judesius	

Sritis	Projekto pavadinimas	Vaikų amžius	Projekto svarba	Laukiamas rezultatas	Priedas
				pirštais ir ranka (veria ant virvelės smulkius daiktus, sega sagas).	
Kasdieniai gyvenimo įgūdžiai	Mano apranga	2–3 m.	Projekto metus ugdysis gebėjimas	Suaugusio padedamas nusirengia, apsirengia, apsiauna batus.	Pr. 1
		4–6 m.	savarankiškai apsirengti pagal oro sąlygas, suvokimas, kad rūbai turi būti švarūs, vaikai mokysis patys priimti elementarius sprendimus. Formuosis supratimas, kad pats yra už save atsakingas.	Šiek tiek padedamas suaugusiojo arba savarankiškai apsirengia, nusirengia, aunasi batus. Suaugusiųjų padedamas pasirenka drabužius pagal oro sąlygas.	
	Skonių jūra	2–3 m.	Vaikai ugdys sveikos mitybos įpročius, susipažins su įvairiomis	Savarankiškai valgo ir geria, pradeda naudoti stalo įrankius, pasako, ko nori ir ko nenori valgyti.	Pr. 2
		4–6 m.	daržovėmis ir vaisiais, jų skoniais, skirtingais panaudojimo būdais, gebės pasirinkti maistą, ugdysis valgymo kultūrą. Vaikai dalyvaudami ruošiant patiekalus, dengdami stalą susipažins su maisto produktais, įgis savarankiškumo įgūdžių.	Pasako, kad maistas reikalingas, jog augtų sveiki. Įvardija sveikus ir nesveikus maisto produktus. Savarankiškai serviuoja stalą. Stebint suaugusiam, saugiai naudojasi aštriais įrankiais.	
Meninė raiška	Moku švęsti	2–3 m.	Vaikai savo išpūdžius, patirtį, jausmus, susidomėjimą	Muzika. Emocingai atliepia klausomus kūrinius – šypsosi, džiaugiasi, ploja, trepsi.	Pr. 2

Sritis	Projekto pavadinimas	Vaikų amžius	Projekto svarba	Laukiamas rezultatas	Priedas
			gebės išreikšti per muziką, šokį, vaidybą ar vizualinę raišką.	<p>Šokis. Mėgdžioja žaidinimų, gyvūnų, augalų judesius.</p> <p>Žaidimai, vaidyba. Muzikiniuose rateliuose judesiais, veiksmais vaizduoja siužeto elementus, reiškia savaimė kilusias emocijas.</p> <p>Vizualinė raiška. Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, tyrinėja įvairius veikimo jomis būdus. Piešdamas, spauduodamas, tapydamas, lipdydamas, konstruodamas labiau mėgaujasi procesu, o ne rezultatu.</p>	
		4–6 m.		<p>Muzika. Klausosi įvairaus stiliaus, žanrų muzikos kūrinių ir spalvomis ar piešiniu spontaniškai perteikia kilusius įspūdžius.</p> <p>Šokis. Šoka sudėtingesnius ratelius (tiltelių, grandinėlių), paprastųjų ir bėgamųjų žingsnių autorinius ir natūralių judesių šokius.</p> <p>Vaidyba. Kurdamas lėlių, dramos vaidinimus pagal girdėtą pasaką ar pasiūlytą situaciją, improvizuoja trumpas žodines veikėjų frazes, fizinius veiksmus, atskleidžia jų norus, emocines būsenas. Tikslingai naudoja daiktus, teatro reikmenis, drabužius, aplinką. Žaisdamas muzikinius žaidimus ir ratelius perteikia</p>	

Sritis	Projekto pavadinimas	Vaikų amžius	Projekto svarba	Laukiamas rezultatas	Priedas
			patirtį, jausmus, susidomėjimą gebės išreikšti per muziką, šokį, vaidybą ar vizualinę raišką.	<p>kūrinius – šypsosi, džiaugiasi, ploja, trepsi.</p> <p>Šokis. Mėgdžioja žaidinimų, gyvūnų, augalų judesius.</p> <p>Žaidimai, vaidyba. Muzikiniuose rateliuose judesiais, veiksmais vaizduoja siužeto elementus, reiškia savaimė kilusias emocijas.</p> <p>Vizualinė raiška. Eksperimentuoja dailės medžiagomis ir priemonėmis, tyrinėja įvairius veikimo jomis būdus. Piešdamas, spauduodamas, tapydamas, lipdydamas, konstruodamas labiau mėgaujasi procesu, o ne rezultatu.</p>	
		4–6 m.		<p>Muzika. Klausosi įvairaus stiliaus, žanrų muzikos kūrinų ir spalvomis ar piešiniu spontaniškai perteikia kilsius įspūdžius.</p> <p>Šokis. Šoka sudėtingesnius ratelius (tiltelių, grandinėlių), paprastųjų ir bėgamųjų žingsnių autorinius ir natūralių judesių šokius.</p> <p>Vaidyba. Kurdamas lėlių, dramos vaidinimus pagal girdėtą pasaką ar pasiūlytą situaciją, improvizuoja trumpas žodines veikėjų frazes, fizinius veiksmus, atskleidžia jų norus, emocines būsenas. Tikslingai naudoja daiktus, teatro reikmenis, drabužius, aplinką. Žaisdamas</p>	

Sritis	Projekto pavadinimas	Vaikų amžius	Projekto svarba	Laukiamas rezultatas	Priedas
				parašytą žodį kaip atskirų raidžių junginį. Rašymas. Spausdintomis raidėmis rašo savo vardą.	
Sakytinė kalba	Seku seku....	2–3 m.	Vaikai išmoks klausytis ir kalbėti. Domėsis grožinės literatūros kūriniais, deklamuos, seks pasakas, klausysis pasakojimų.	Klausymas. Klausosi skaitomų ir pasakojamų kūrinėlių, naujų žodžių. Kalbėjimas. Kartu su suaugusiuoju deklamuoja eilėraštkus, užbaigia žinomas pasakas, eilėraščius.	Pr. 1
		4–6 m.		Klausymas. Klausosi draugų ir savo kalbos įrašų įvairių stilių tekstų, mįslių, erzinimų, pajuokavimų bendrine kalba ir tarme. Kalbėjimas. Komentuoja meno kūrinius, atpasakoja pasakas, padavimus, apsakymus, matytus ir girdėtus per įvairias skaitmenines laikmenas. Kuria ir pasakoja įvairias mįsles, tekstus, deklamuoja savo sukurtus kūrinėlius. Keičia balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonacijas ir kt.	
Savireguliacija ir savikontrolė	Aš architektas	2–3 m.	Vaikai išmoks tinkamo elgesio taisyklių. Supras jų naudą bei svarbą.	Laikosi suaugusiojo prašymų ir susitarimų. Valdo savo emocijų raišką ir veiksmus, reaguodamas į juo besirūpinantį suaugusį.	Pr. 1
		4–6 m.		Diskutuoja apie netinkamo elgesio situacijas, ieško taikių išeičių, kad neskaudintų kitų. Pasako susitarimų, taisyklių prasmę bei naudingumą ir dažniausiai savarankiškai jų laikosi.	

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

Sritis	Projekto pavadinimas	Vaikų amžius	Projekto svarba	Laukiamas rezultatas	Priedas
Savivoka ir savigarba	Kodėl aš unikalus?	2–3 m.	Vaikai ugdysis gebėjimą priimti vienas kitą, supras, kad žmonės yra skirtingi, gebės apibūdinti savo išvaizdą, išskirti savo gebėjimus.	Pasako, kas yra – berniukas ar mergaitė, atskiria berniukus nuo mergaičių, pavadina kūno dalis.	Pr. 1
		4–6 m.		Supranta, kad jis buvo, yra ir visada bus tas pats asmuo: atpažįsta save kūdikystės nuotraukose, apibūdina savo išvaizdą, teisingai pasako, kad suaugęs bus vyras ar moteris, tėvelis ar mamytė, ARBA Save apibūdina, nusakydamas fizines ir elgesio savybes, priklausymą šeimai, grupei, gali pasakyti savo tautybę.	
Skaičiavimas ir matavimas	Gimtadienį švęsk su draugais	2–3 m.	Vaikai gebės vartoti skaičius ir matematinius simbolius daiktų kiekiui žymėti, daiktų grupėms palyginti pagal kiekį bei supras daikto vietą eilėje. Klasifikuos	Skaičiavimas – skiria žodžius: mažai (vienas, du) ir daug. Paprašytas duoda kitiems po vieną žaislą, daiktą. Matavimas – tapatina daiktus pagal formą, dydį. Suranda tokios pat spalvos (raudonos, mėlynos, geltonos, žalios) daiktus.	Pr. 1
		4–6 m.	daiktus pagal formą, dydį, spalvą.	Skaičiavimas – susieja daiktų (realių ar pavaizduotų) kiekį su atitinkamu daiktų skaičių žyminčiu simboliu. Skaičiuoja bent iki 10. Supranta ir vartoja žodžius: daugiau (mažiau) vienu, dviem, po lygiai, pusiau, į 2 dalis, į 4 dalis. Matavimas – skiria plokštumos ir erdvės figūras: skritulį ir rutulį, kvadratą ir kubą. Klasifikuoja daiktus	

Sritis	Projekto pavadinimas	Vaičių amžius	Projekto svarba	Laukiamas rezultatas	Priedas
				pagal dydį, formą arba spalvą.	
Tyrinėjimas	Ratai, ratai, rateliai	2–3 m.	Vaikai domėsis technika, stebės ir ištrauks į įvairius stebėjimus, bandymus, eksperimentus.	Stengiasi išbandyti žaislus ar daiktus, stebi, kas vyksta aplinkui, rodo kitiems, ką atliko.	Pr. 1
		4–6 m.		Geba suvokti ryšį tarp to, kaip daiktas padarytas, ir jo paskirties (pvz.: ratai yra apvalūs, nes mašinos paskirtis yra judėti).	

Ugdymo procese kūrybinę pedagogo ir vaiko sąveiką užtikrina taikomi ugdymo(si) metodai:

• **Žaidimas** – pagrindinis vaikų ugdymo(si) metodas, svarbi vaiko kultūros dalis. Žaisdami vaikai atskleidžia savo patirtį, kaupia ją, išgyvena įvairius vaidmenis, išreiškia jausmus ir emocijas, sprendžia problemas, įveikia sunkumus, atrastus veiklos būdus pritaiko naujose situacijose, kuria bendravimo situacijas ir kt.

• **Projektų metodas** – visavertis aktyvaus, patirtinio ugdymo(si) metodas, atspindintis patirtinio ugdymo ir ugdymosi strategijas.

• **STEAM veiklų organizavimas** – integralus, į kūrybingumą ir techninę kūrybą orientuotas mokymas(is), į kompleksišką tikrovės reiškinių pažinimą, pritaikymą ir problemų sprendimą kreipiantis vaikų gebėjimų ugdymas gamtos mokslų, matematikos, technologijų ir inžinerijos srityse. Galimybė drąsiau eksperimentuoti, rinktis neįprastas priemones tiems patiems tikslams siekti ir kt.

• **Eksperimentavimas, tyrinėjimas** – vienas iš aplinkos pažinimo ir patirties kaupimo būdų, kurie skatina vaiką aktyviai veikti, daryti atradimus, planuoti, organizuoti ir kt.

• **Edukacinės išvykos, ekskursijos** – turtinama vaikų pažintinė, socialinė, kalbinė ir emocinė patirtis, ugdomi patyriminiai įgūdžiai ir gebėjimai.

• **Pokalbis, diskusija** – vaikai skatinami išreikšti savo nuomonę, požiūrį, argumentuoti išsakytas mintis, klausyti ir girdėti, ką sako kiti, apibūdinti savo ir kitų veiklą, kritiškai mąstyti.

• **Kūrybiškumą skatinantys metodai** – naujų sumanymų kūrimas, „minčių lietus“, problemų sprendimas, idėjų kūrimas, informacijos radimas ir jos pritaikymas, vaizduotės pratimai ir kt.

• **Ugdymo aplinkos modeliavimas** – aplinka yra ugdymo turinio dalis, padedanti siekti ikimokyklinio ugdymo(si) tikslo. Aplinka kuriama atsižvelgiant į vaikų poreikius, galimybes, interesus. Vaikai kuria ir keičia aplinką patys, ją pritaiko savo sumanymams.

• **Sportinės veiklos metodai**: kasdieninė mankšta, estafetės, varžybos, komandiniai žaidimai, fiziniai pratimai ir kt.

• **Reggio Emilia metodo elementai** – meninė veikla prie šviesos ir smėlio stalų, kūrybinėse laboratorijose, eksperimentavimas su šviesomis ir spalvomis ir kt.

- **IT taikymas** – kompiuteriniai žaidimai, praktiniai užsiėmimai prie interaktyvios lentos, interaktyvių grindų, su planšetėmis, robotukais, fotografavimas, vaizdo medžiagos stebėjimas ir analizavimas. Nuotolinis bendravimas su kitų įstaigų ar užsienio šalių vaikais ir kt.

- **Stebėjimas** – vienas iš pagrindinių metodų, siekiant pažinti vaiką, atskleisti jo individualius poreikius, gebėjimus ir galias.

Ugdymo(si) aplinka ir priemonės

Ugdymo(si) aplinka yra neatsiejama ugdymo turinio dalis, padedanti siekti ikimokyklinio ugdymo programos tikslo. Kuriama aplinka sudaro sąlygas skleisti kiekvieno vaiko kritiniam ir kūrybiniam mąstymui, vaikai skatinami patirti kūrybos džiaugsmą, spręsti problemas, reikšti savo nuomonę. Aplinkoje yra pakankamai įvairių ugdymųjų priemonių (taip pat ir specialiųjų ugdymosi priemonių), skatinančių aktyvią vaiko veiklą, jo smalsumą, vaizduotę. Ugdymo aplinkoje yra įrangos ir ugdymo(si) priemonių, pritaikytų ir berniukams, ir mergaitėms. Vaikams žaisti, bendrauti sudaromos sąlygos ir už grupės ribų, tam panaudojamos ir kitos patalpos. Vaikai susipažįsta tarpusavyje, kuria bendrus žaidimus, mokosi orientuotis darželio aplinkoje.

Grupių baldai, įranga ir ugdymo priemonės, grupių erdvės, kitos patalpos, žaidimų aikštelės yra patrauklios, estetiškos, saugios ir patogios. Vidaus patalpos yra ergonomiškos, tinkamai apšviestos, vėdinamos, jose palaikoma tinkama temperatūra.

Kasdieninių gyvenimo įgūdžių ugdymui(si) naudojamos priemonės stalo serviravimui, aplinkos puošimui, higienai užtikrinti. Žinias ir patirtį apie sveiką gyvenseną vaikai įgyja nuolat veikdami: gamina įvairius patiekalus, susipažįsta su maisto produktais. Šiam procesui vykdyti įsigyjami daiktai, medžiagos, įrankiai, buitinė technika ir įrenginiai, knygos, plakatai, garso ir vaizdo įrašai. Žmogaus kūno tyrinėjimui naudojami muliažai, plakatai, didaktiniai ir stalo žaidimai, konstruktoriai. Daržo priežiūrai – sėklos, augalai, žemė, trąšos, daržo įrankiai (grėbliai, kastuvai, kauptukai, kibirai, laistytuvai).

Emociniam intelektui ugdyti išnaudojamos kasdieninės situacijos, projektinės veiklos, kūrybinių veiklų aptarimai, naudojami stalo žaidimai, emocijų kortelės, žaislai su emocijomis.

Judėjimo poreikį tenkinti padeda įrenginiai, esantys grupių aplinkoje ir lauke (kompleksai su skersiniais, virvėmis, gimnastikos žiedais, kopėtėlėmis, čiuožyklomis, sūpynėmis, nameliai su kopėtėlėmis ir čiuožimo kalneliais, sveikatingumo takeliai iš įvairių faktūrų (akmenukų, pjuvenų, medžio ritinėlių, augalų labirintai ir kt.) medžiagų, krepšinio, futbolo, judrių žaidimų aikštelės. Lauko aplinkoje ir vidaus patalpose (grupėse, salėje) naudojamos sporto priemonės: kamuoliai, virvutės, batutai, paspirtukai, triratukai, dviračiai, šokdynės, rogutės, trikrepšiai, futboliuko vartai ir kt.

Bendravimo situacijų kūrimui, problemų sprendimui naudojami įvairūs kūrybiniai, stalo, konstrukciniai žaidimai, atributika siužetiniams žaidimams. Kuriamos uždaros erdvės: dviejų aukštų nameliai, spintelių bei lentynų pertvaros, palapinės, hamakai, sėdmaišiai, širmos, kurios užtikrina saugų judėjimą, padeda atsiriboti nuo kitų, kai vaikui to norisi, rinktis žaidimo vietą, priklausomai nuo vidinės būsenos ar nuotaikos.

Kuriamos erdvės tyrinėjimams ir eksperimentams. Naudojamos priemonės, skatinančios vaikų savaiminę veiklą, iniciatyvas, norą pažinti, atrasti.

Tai „šviesos“, „smėlio“ stalai, dėžės, įvairios lempos, šviestuvai, prožektoriai, didinimo stiklai, akiniai, lupos, svarstyklės, matavimo prietaisai, garso išgavimo priemonės, cilindrai, pašto dėžutės, šviesos projektoriai ir kt. Vaikų veiklai pasitelkiamos įvairios techninės priemonės: muzikiniai centrai, telefono, kasos aparatai, mikroskopai, spausdinimo mašinėlės.

Naudojamos informacinės technologijos: kompiuteriai, interaktyvi lenta, vaizdo kameros, fotoaparatai, planšetės, spausdintuvai. Vaikai patys ar su kitų pagalba tyrinėja, atranda įvairias technologijų panaudojimo galimybes, padidėja jų matematinio ugdymosi galimybės – vaikai

mokosi grupuoti, lyginti, apibendrinti, klasifikuoti. Grupėse įdiegtas internetas, tad vaikai gali ieškoti informacijos, žaisti kompiuterinius žaidimus.

Komunikacinei veiklai pasitelkiamos informacinės priemonės: bibliotekėlės (pasakų, spalvinimo, užduočių knygos, vaikiškos enciklopedijos, vaikiški žurnalai ir kt.), spaudiniai (plakatai, stalo, konstrukciniai žaidimai ir kt.), skaitmeninės priemonės (paruoštukai, įrašai, kompiuteriai ir kompiuterinės programos, kompiuteriniai žaidimai, ugdomieji, animaciniai filmai ir kt.), meninės raiškos priemonės (antrinės žaliavos, dailės priemonės, knygos, paveikslai, parodos), įvairios išvykos, organizuojamos edukacinės programėlės vaikams suteikia naujų įspūdžių, kurie skatina juos kalbėti, reikšti mintis.

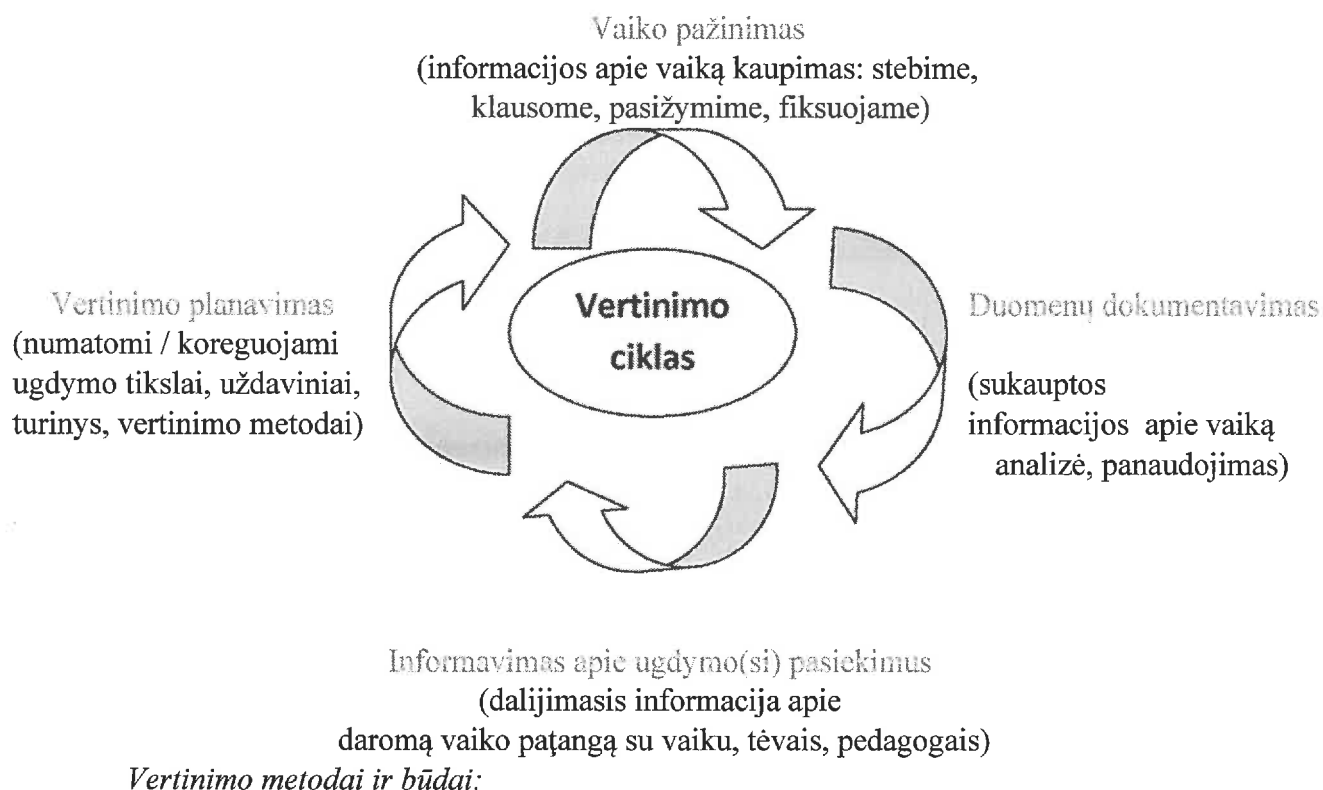
Vaikų meninei, kūrybinei veiklai kuriama saviraišką žadinanti aplinka. Naujos patirties vaikai įgyja lankydami parodas, teatrus, renginius, susitinkdami su meno žmonėmis, stebėdami meninių kolektyvų pasirodymus. Vaikų meninei raiškai naudojamos įvairios faktūros medžiagos, dailės priemonės, muzikiniai instrumentai, garso ir vaizdo įrašai, atributika, dekoracijos erdvių įsirengimui, teatro priemonės (šešėlių teatras, pirštukų teatras, scenos rūbai). Priemonėms sudėti naudojamos spalvingos, estetiškos žaislų lentynos, dėžės, krepšiai.

V. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Vaikų pasiekimų vertinimo tikslas – nustatyti esamus ugdytinių gebėjimus bei numatyti tolesnio ugdymo(si) gaires.

Vertiname, kad:

- pažintume vaiką (vaiko ugdymosi poreikius, interesus, pomėgius, galias, stilių, charakterio ypatumus, kultūrinius skirtumus);
- atskleistume vaiko pastangas ir pažangą bei skatintume jo ugdymąsi;
- apmąstytume (reflektuotume) įgyvendintus programos tikslus ir uždavinius;
- planuotume tolesnio ugdymo perspektyvas individualiai kiekvienam vaikui ir vaikų grupei;
- apibendrinę sukaupę vertinimo informaciją, koreguotume ugdymo planus;
- pateiktume vertinimo informaciją vaikui, vaiko tėvams ir kitiems ugdytojams.

- stebėjimas;
- pokalbis;
- pedagogo užrašai – vaiko gebėjimą atskleidžiantis pavyzdys;
- atskirų situacijų aprašymas;
- nuotraukų analizė;
- vaizdo įrašų analizė;
- kūrybinių darbų analizė.

Vertinimo dažnumas:

- priklausomai nuo tikslo ir poreikio;
- 3 vaiko gebėjimus toje srityje atskleidžiantys pavyzdžiai.

Vaiko pasiekimų įrodymai analizuojami lapkričio ir balandžio mėnesiais arba sukaupus pakankamą vaiko pasiekimų aplanką.

Pirminis vaiko pažinimas prasideda nuo pokalbių su tėvais (globėjais) apie vaiką. Vaikui pradėjus lankyti įstaigą, išsiaiškinami tėvų (globėjų) lūkesčiai, surenkama jų nuomonė apie vaiko gebėjimus, individualius ypatumus. Pedagogai vertina vaiko gebėjimus stebėdami vaiką kasdienėje veikloje, analizuodami kūrybos darbus pagal visas ugdymo sritis, nustato vaiko pasiekimų žingsnelį ir numato tolimesnį vaikų ugdymą. Tėvų ir pedagogų vertinimai apie vaiko pasiekimus renkami vaiko pasiekimų aplanke ir elektroniniame dienyne.

Pasiekimų fiksavimas – pasiekimų diagrama, parodanti įvairių sričių pasiekimų augimą.

Vaiko pasiekimų įrodymai yra renkami nuolat vykstant realiam ugdymosi procesui.

Vaiko pasiekimų aplanko turinys

Aplankas yra vaiko augimo liudijimų rinkinys, surinktas ir sudėliotas taip, kad atskleistų, išryškintų vaiko daromą pažangą, gebėjimų augimą ir/arba parodytų geriausius kiekvieno vaiko darbus. Vaiko pasiekimų aplankas gali būti naudojamas siekiant trumpalaikių ir ilgalaikių ugdymosi tikslų. Jame esanti informacija panaudojama tolesniam tikslingam vaiko ugdymuisi.

- Duomenys apie vaiką (vardas ir pavardė, amžius, kt.);
- visų ugdymo sričių aktualus, tikslingi vaiko darbų pavyzdžiai (su pedagogo komentarais / be komentarų);
- vaiko mintys, pasakojimai;
- vaiko stebėjimo aprašai;
- specialistų komentarai;
- nuotraukos;
- dalyvavimas renginiuose, projektuose;
- tėvų pastebėjimai.

Tėvų dalyvavimas vaiko pasiekimų vertinimo procese

Tėvus drąsinti ir skatinti dalyvauti vertinant vaiko pasiekimus:

- pabrėžiant pozityvų požiūrį į vaiko pasiekimų vertinimą;
- gilinant tėvų supratimą apie tai, kad vaikų ugdymosi sėkmei didelės reikšmės turi kasdienis tėvų bendravimas su vaiku;
- paaiškinant vertinimo reikšmę ir svarbą susitikimo su tėvais metu (susirinkimas, individualus susitikimas);
- parengiant išsamią, konkrečią medžiagą apie vertinimo sampratą;
- aptariant drauge su vaiku jo pasiekimų aplanko turinį.

Vaiko dalyvavimas aptariant jo pasiekimus.

Vaikai turėtų dalyvauti kaupiant aplanko turinį. Jie galėtų atrinkti arba pritarti, kokį jo darbėlį įdėti į aplanką, tai suteiktų vaikams pasitikėjimo, pasididžiavimo savimi, ugdytų savarankiškumą.

- Skatinti vaiką kalbėti apie save. Vaikas pats pasakys, ką mėgsta daryti ir ko nemėgsta;
- drovius, uždarus, nedrąsius vaikus kalbinti individualiai, sudarant jiems saugią aplinką, kurioje jie jaustųsi patogiai, nebūtų suvaržyti;

- drąsinti vaiką įvertinti savo darbelį;
- klausti vaiko nuomonės apie tai, kuris darbelis galėtų būti įdėtas į vaiko pasiekimų aplanką; gerbti jo sprendimą / nuomonę apie darbelį;
- skatinti vaiką tam tikru periodiškumu pildyti ir kaupti aplanką, įvairiomis formomis (žodžiu, suklįjuojant labiausiai patinkančius ant atskiro lapo ar pan.) pristatyti jį vaikams, pedagogams, tėvams.

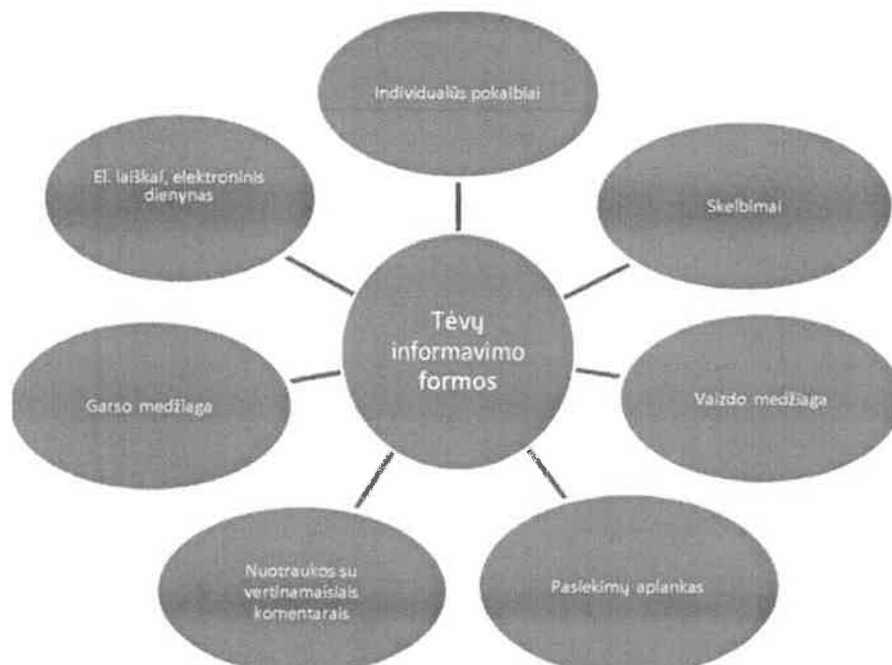
Informavimas apie ugdymo(si) pasiekimus

Vaikams:

- kiekvienas vaikas siekia būti įvertintas už atliktą darbą, todėl svarbu vaikui suprantama kalba paaiškinti, kaip jam sekėsi viena ar kita veikla, ar reikėtų dar pasistengti;
- vaiko pasiekimai yra vertinami žodžiu, įvairiomis neverbalinėmis priemonėmis (gestu, mimika ar pan.);
- apibendrinta informacija pateikiama išsamiais pasiekimų aprašymais.

Tėvams:

- informacija apie vaikų pasiekimus teikiama reguliariai;
- apibendrinus atitinkamo laikotarpio vaikų pasiekimų rezultatus individualiu pokalbiu;
- jei atsiranda tam tikrų ugdymosi sunkumų, tėvai informuojami apie įvairių specialistų teikiamą pagalbą, kuri galėtų veiksmingai pagerinti ugdymosi rezultatus;
- informuojame apie tai, kokių ugdymosi rezultatų bus siekiama per tam tikrą laikotarpį, kokiais kriterijais remiantis pasiekimai bus vertinami ir kaip fiksuojami;
- jei susitariama, pokalbyje gali dalyvauti ir vaikas;
- išsamesnis paaiškinimas apie ikimokyklinio amžiaus vaiko pasiekimus ir konkrečias rekomendacijas, kaip juos pagerinti, teikiamas su vaiko darbų pavyzdžiais;
- ir elektroniniame dienyne „Vaiko pasiekimai“.

Kitiems ugdytojams:

- direktoriui ar direktoriaus pavaduotojui ugdymui atlikus vaiko pasiekimų analizę;
- kitos grupės auklėtojui prieš vaikui pereinant į kitą grupę;
- logopedui ;
- meninio ugdymo pedagogui.

VI. NAUDOTA LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepcija, 1989.
2. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. I - 983.
3. Lietuvos Respublikos Seimo 2003 08 20 nutarimas Nr. IX- 1569 „Dėl Vaiko gerovės valstybės politikos koncepcijos patvirtinimo“ (Žin., 2003, Nr. 52 - 2316).
4. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 04 18 įsakymas Nr. ISAK - 627 „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo“ (Žin., 2005, Nr. 52 - 1752).
5. Ikimokyklinio ugdymo gairės. Programa pedagogams ir tėvams. - V.: Leidybos centras, 1993.
6. Ankstyvojo ugdymo vadovas. Monkevičienė O. (sud.). - V.: Minklės leidyba, 2001.
7. Ankstyvasis ugdymas. Einon D. V. – UAB „Egmont Lietuva“, 1998.
8. Humanistinio vaikų ugdymo programa. Auginu gyvybės medį. Bakūnaitė J. - V.: Eugrimas, 1998.
9. Raidos psichologija. Žukauskienė R. - V.: Margi raštai, 1998.
10. Artyn vaiko / Egmonto projektas vaikų darželiams. - V.: Polilogas, 1997.
11. Ugdymo programų planavimas ir realizavimas. Saugėnienė N. - K.: KTU, 2003.
12. Demokratiškos pedagogikos matai / Ch.R.Mathiasen, E.Staerfeldt (sud.). - V.: Ciklonas, 2005.
13. E. Staerfeldt, Ch. R. Mathiasen. Pedagogika ir demokratija. - V.: Aidai, 1999.
14. Klimka L., Kazlauskas R. ir kt. Po tėviškės dangum. - V.: Lietuvos pedagogų kvalifikacijos institutas, 1997.
15. Kaffemanienė I., Burneckienė I. Specialiųjų poreikių vaikų žaidimo gebėjimų ugdymas. - Š.: Šiaulių universitetas, 2001.
16. Becker-Textor Ingeborg. Kūrybiškumas vaikų darželyje. - V.: Presvika, 2001.
17. Katininė A. Vaiko muzikinės kultūros ugdymas darželyje. - V.: Kronta, 1998.
18. Katininė A., Vaičienė A. Muzika vaikų darželyje. - Š.: Šiaurės Lietuva, 2001.
19. Čiurlionytė J. 30 dainelių mažiems vaikams. -V.: Muzika, 1990.
20. Grabbet R. Didžioji spalvota žaidimų knyga. - V.: Mūsų knyga, 2000.
21. Grinevičienė N. Mažylių žaidimai. - K.: Šviesa, 1999.
22. Grinevičienė N., Jarovaitienė R. Tradiciniai žaidimai. - K.: Šviesa, 1997.
23. Steišūnienė J. Dainuojantys pirštai. -V.: Tropikų vabzdys, 2002.
24. Didžioji vaikų žaidimų ir darbelių knyga. Bertrun Jeitner-Hartmann (sud.). - V.: Lektūra, 2000.
25. Jums, mažieji. Glebuviene V., Matutis A. (sud.). - K.: Šviesa, 1981.
26. Mažųjų skaitiniai. Glebuviene V., Matutis A. (sud.). - K.: Šviesa, 1986.
27. Saulės kelias. Gražienė V. (sud.). -K.: Šviesa, 1994.
28. Utz A., Martin J. Įdomieji bandymai. -V.: Lektūra, 1999.
29. Pas motulę augau. Čepienė L. -V.: Alka, 1990.
30. Diane Trister Dodge, Laura J. Colker, Cate Heroman. Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. – V.: „Presvika, 2007.
31. Diane Trister Dodge, Sherrie Rudick, Kai-lee Berke. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. – V.: „Presvika, 2008.
32. Projektų metodo pagrindai. Gražienė V. - V.: Gimtasis žodis, 2009.
33. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti. - V.: Švietimo aprūpinimo centras, 2006.
34. Stebėjimas ir refleksija vaikystėje. Szarkowicz D. - Thomson Social Science Press, 2011.

35. Gyvenimo įgūdžių ugdymo programa,
<http://www.smm.lt/uploads/documents/gyvenimo-igudziu-programa>.
  36. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas,
https://www.smm.lt/uploads/documents/Pedagogams/ikimok_pasiekimu_aprasas.pdf
  37. Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos,
<https://www.smm.lt/uploads/documents/svietimas/knyga%20-%20rekomendacijos.pdf>
  38. Bendroji priešmokyklinio ugdymo(si) programa,
http://www.ikimokyklinis.lt/uploads/files/dir798/dir39/dir1/12_0.php
-